

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№3

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
MART

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, mart.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

KORXONALARDA ICHKI AUDIT TIZIMINING BOSHQARUV QARORLARI QABUL QILISHDAGI O'RNINI	24
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
FISKAL SIYOSAT SAMARADORLIGI VA SOLIQ TUSHUMLARI DINAMIKASI: O'ZBEKISTON MISOLIDA ILMIY TAHLIL	30
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI KELTIRIB CHIQUARUVCHI ASOSIY OMILLAR HAMDA IQTISODIYOTGA TA'SIRI	37
Toxtabayev Oybek Odilovich	
QISHLOQ XO'JALIGI OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV	42
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTON GLOBAL-IQTISODIY RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNINI	48
Kuvatova Oliya Sheraliyevna	
QURILISH SANOATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA ULARNI KAPITAL BOZORI INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	54
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
IQTISODIY ISLOHOTLAR DAVRIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING OMILLARI	61
Yangiboyev F.B.	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI ERTA ANIQLASH VA BOSHQARISHNING INTEGRATSIYALASHGAN RISK-INDEKS MODELINI	68
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich, Rajabov Shoxrux Suvon o'g'li	
RUX VA QO'RG'OSHINNI SELEKTIV AJRATIB OLISHNI KOMBINATSIYALASH TEXNOLOGIYASI VA NAZARIYASI.....	74
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Haqberdiyev Dilshod Qodir o'g'li	
UY-JOY QURILISHI HAJMINI UZOQ MUDDATLI PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	81
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
O'ZBEKISTONDA BOG'DORCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA IQLIM VA TABIIY OFATLAR NATIJASIDA YETKAZILDAN TALOFATLARNI DAVLAT TOMONIDAN KOMPENSATSIYA QILISH MEKANIZMI.....	85
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH MEKANIZMLARI.....	90
Abdug'aniyev Uchqun Habibulla o'g'li	
O'ZBEKISTON QURILISH SANOATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RIVOJLANISH DINAMIKASI VA TENDENSIYALARI	96
Musaeva Aynura Abayxolievna	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF SOCIAL INFRASTRUCTURE TRANSFORMATION IN THE CONTEMPORARY ENVIRONMENT.....	104
Normurodov Khusan Eshmakhmatovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI BAHOLASH YO'LLARI	108
Begamov S.X.	
DEBITORLIK QARZLARINING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI	112
Normatova Gulmira Xayrullaevna	

SOLIQLARNI PROGNOZLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH AMALIYOTI TAHLILI.....	118
Ergashov Jamshid Ashurovich	
MEHNAT XARAJATLARI HISOB: NAZARIY ASOSLAR, USULLAR VA BOSHQARUVDA AHAMIYATI.....	126
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
KORPORATIV XIZMATLARNING BANK FOYDASIGA TA'SIRI: KOMISSION VA FOIZLI DAROMADLAR TAHLILI	131
Qurbonov Abror Abdullayevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA TASHKILY MEXANIZMLARI.....	136
Djamalov G'ofir Oribjanovich	
OCHIQLIK INDEKSI VA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH SAMARADORLIGI: O'ZBEKISTON TAJRIBASINING INSTITUTSIONAL TAHLILI	144
Diilshod Pulatov, Uchqun Abdug'aniyev	
DUNYO SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIVAVIY HOLATI VA NATIJALARI TAHLILI.....	153
Alimov Baxodir Batirovich	
QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	160
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
QURILISH TASHKILOTLARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION USULLARI	164
Muxibova Guli Yarkinovna, Sharifxodjayeva Odina Ulug'bek qizi	
AXBOROT-RESURS MARKAZLARINING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	168
Pirmedova Xayitgul Muxammedovna	
IJTIMOYIY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI: XALQARO TAJRIBA VA INSTITUSIONAL YONDASHUVLAR.....	173
Bafoyev Farrux Jo'raqulovich	
KORXONALARDA AI-DRIVEN "DECISION SUPPORT SYSTEMS" (DSS)NI JORIY ETISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Mardanova Ra'no	
STRENGTHENING THE FINANCING OF FAMILY-OWNED ENTERPRISES IN UZBEKISTAN THROUGH BANK CREDIT	186
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Ibadullaeva Asal Ulugbek qizi	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA DAVLAT BOSHQARUV TIZIMLARINI RAQAMLASHTIRISH	192
Aytmuratov Qutlimurat Jalgasovich	
ATTRACTING INVESTMENTS FROM FINANCIAL MARKETS AND FACTORS INFLUENCING THE INCREASE OF THEIR ATTRACTIVENESS	196
Kholov Sherali Akhrorboyevich	
MARKAZIY OSIYODA TRANSCHEGARAVIY SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA ADOLATLI TAQSIMLASHNING NAZARIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	200
Matkarimov Mansur	
XALQARO XIZMATLAR SAVDOSIDA TIBBIY TURIZMNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	206
Farxodova Shohnoz Umidbek qizi	
BANK XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASHNING KO'P OMILLI INDIKATORLARI TIZIMI	213
Ibroximov Iloxomjon Shavkatjon o'g'li	
SANOAT KORXONALARINI IQTISODIY FAOLIYATINI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	219
Tillayeva Barno Ramiztdinovna	
NOTIJORAT TASHKILOTLAR FAOLIYATIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI VA AUDITORLIK HISOBOTLARINING O'ZIGA XOSLIGI.....	224
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	

ЦИФРОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ РЕИНТЕГРАЦИИ ВОЗВРАЩАЮЩИХСЯ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ: МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРАКТИКА И ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ КЫРГЫЗСТАНА.....	230
<i>Амантурова Дилбара Кыдыкбековна</i>	
РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЛЕКСИКИ В ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКЕ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ.....	237
<i>Асрарова М.У.</i>	
О СКОРИНГОВЫХ МЕТОДАХ ЭКСПРЕСС-АНАЛИЗА ДОХОДНОСТИ АКЦИЙ УЗБЕКСКИХ ЭМИТЕНТОВ.....	242
<i>Ирмухамедова Муслима Дилшодовна</i>	
UY-JOY QURILISHIDA ESKROU MEKANIZMLARINI JORIY ETISH ORQALI INVESTITSION XAVFSIZLIK VA MOLIVAVIY SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH	247
<i>Karimov Inomjon Ortikbaevich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MASALALARI	254
<i>Kamoliddinov Ilhomjon Muxammadjonovich, Kobilov Murod Vakkosovich</i>	
TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOLIVAVIY BARQARORLIK KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	259
<i>Axmedov Toxirjon Xasanjon o'g'li</i>	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ENERGETIKA VA ISHLAB CHIQARISH SALOHİYATINING ROLI	264
<i>Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li</i>	
TIJORAT BANKLARIDA KOMPLAENS-NAZORAT TIZIMI ORQALI RISKLARNI SAMARALI BOSHQARISH	270
<i>Fayziyev Sherzod Djunaydilloyevich</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ РИСКАМИ И СТРАХОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ ОПЕРАЦИЙ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКИНГА В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ.....	275
<i>Бахтиёров Худайберган Хамдам угли</i>	
DOIMIY BO'LMAGAN KUCH TA'SIRIDA DEFORMATSIYALANUVCHAN STANDART CHIZIQLI QATTIQ MODEL ISHLAB CHIQISH VA SONLI TAHLIL QILISH.....	282
<i>Ahmadov Ilhom Aktam o'g'li, Isomova Sabohat Islom qizi</i>	
YOUTH ENTREPRENEURSHIP AS A FACTOR OF STRUCTURAL ECONOMIC TRANSFORMATION IN UZBEKISTAN.....	290
<i>Isakjanova Saboxat Muhamedovna</i>	
МОДЕЛИРОВАНИЕ САМОВОЗБУЖДЕНИЕ НЕЯВНОПОЛЮСНОГО СИНХРОННОГО ГЕНЕРАТОРА ПРОДОЛЬНО-ПОПЕРЕЧНОГО ВОЗБУЖДЕНИЯ	298
<i>Пирматов Нурали Бердиёрович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Бердиёров Улугбек Нурали угли, Бердиёров Улмасбек Нурали угли</i>	
YURTIMIZDAGI EKOLOGIK SOF YOG'OCH MATERIALLARIDAN TAYYORLANGAN ORAYOPMA KONSTRUKSIYALARINING CHO'ZILISHGA QARSHILIGI	305
<i>Yunusaliyev Elmurod Muhammadyaqubovich, Toshpulatov Ilhomjon Baxtiyorovich</i>	
AYDAR-ARNASOY KO'LLAR TIZIMINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA ZAMONAVIY EKOLOGIK MUAMMOLARI	311
<i>Aminov Hamza Husanovich, Madrimov Rajabboy Masharipovich, Xamdullayeva Aziza Baxtiyor qizi</i>	
EXPLAINABLE AI YORDAMIDA SOC UCHUN TUSHUNTIRILADIGAN KIBERXAVF ANIQLASH TIZIMINI ISHLAB CHIQISH	318
<i>N.N. Jo'rayev, A.Sh. Juraboyev</i>	
QUYOSH FOTOELEKTRIK MODULLARINI SUV YORDAMIDA TOZALASH VA SOVITISH USULLARI TAHLILI	324
<i>Ibragimov Umidjon Hikmatullayevich, Qodirov Jobir Ro'zimatovich, Izomov Shahzod Niyoz o'g'li, To'ymurodov Quvonchbek Sherzod o'g'li</i>	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING QURILISH SOHASIGA INTEGRATSIYASI: ILG'OR XALQARO TAJRIBA	332
Fayziyeva Gulnoza Abdurahmonovna	
ФАКТОРЫ НАЛОГОВОЙ КУЛЬТУРЫ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОБИРАЕМОСТЬ НАЛОГОВ: СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	339
Хакимова Ситора Ильёсжон кизи, Муталова Дилором Махамаджановна	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ЭКСПЕРТНОГО ПРОГНОЗИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНЦИЙ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ	345
Л.А. Кадырова, Б. Н. Эгамов	
О'ЗБЕКISTON RESPUBLIKASIDA SUG'URTA BOZORINING TUZILISHI TAHLILI	350
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
MINTAQALARDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH MASALALARI	358
Хамраев Quvvat Iskandarovich	
KONTEYNERLI TASHUVLARNING JORIY HOLATI, MAVJUD MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	366
Samatov G'affor Alloqulovich, Xolmatov Bekzod Nurmatovich, Toxirov Maxmudjon Murodjon o'g'li, Absattarov Isomiddin Xotam o'g'li	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH OMILLARI BO'YICHA NOMUVOFIQLIKNI ANIQLASH VA BARTARAF ETISH MEXANIZMI	381
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna	
TASHQI SAVDO BALANSINI MUVOZANATLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY JIHATLAR	386
Rahimov Eshmurod Normurodovich, Misliiddinov Ikromjon Kamoliddin o'g'li	
SIFATLI TIBBIY XIZMAT KO'RSATISH VA AHOLIGA QAMROVNI TA'MINLASHDA BOSHQARUV QARORLARINING AHAMIYATI	391
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARIDA GIPERPARAMETRLARNI MATEMATIK OPTIMALLASHTIRISH USULLARI	396
Husan Arziqulov Normurod o'g'li	
ENHANCING THE SERVICE SECTOR AS A MEANS OF CREATING EMPLOYMENT IN TOURISM INFRASTRUCTURE	401
Zarikeev Rasul Polatovich	
EXPANDING BANK CREDIT OPPORTUNITIES FOR FAMILY-OWNED ENTERPRISES IN UZBEKISTAN	406
Isakov Janabay Yakipbaevich	
BANKS' BROKERAGE AND ADVISORY SERVICES IN FACILITATING SECURITIES TRANSACTIONS AND IMPROVING MARKET LIQUIDITY	412
Isakov Isobek Janabay uli	
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ	416
Ибрагимов Мансур Ахметович	
ОПТИМИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ПРОВАЙДЕРОВ В УСЛОВИЯХ ПОСТРОЕНИЯ НОВЫХ ЦЕПЕЙ ПОСТАВОК	421
Маннапова Феруза Фахриддин кызы	
О'ЗБЕКISTON RESPUBLIKASIDA ISLOM MOLIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH VA INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	428
Isroilov Obid Olimjonovich	
OZIQ-OVQAT BOZORI KON'YUNKTURASINI BAHOLASHDA KO'P OMILLI REGRESSIYA MODELINING SAMARADORLIGI	433
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	

AHOLI TURMUSH TARZINI YAXSHILASHNING ISTIQBOLLARI.....	438
Djuraeva Dildora Sobirjonovna	
ZAMONAVIY MOLIYAVIY INFRATUZILMANING INSTITUSIONAL ASOSLARI: TO'LOV TIZIMLARI NAZARIYASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	441
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI MENEJMENT VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA STRATEGIK BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH	449
Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna	
CORPORATE GOVERNANCE, FDI, AND URBANIZATION IN THE GREEN ECONOMIC TRANSFORMATION OF UZBEKISTAN	454
Ablaeva Valentina	
FEMALE ENTREPRENEURSHIP AND MICRO-ENTERPRISE DEVELOPMENT	460
Dilafroz Kuchkorova	
LEGIRLANGAN PO'LATLARDAN TAYYORLANGAN PROKATLASH JO'VALARINI CHIDAMLILIGINI OSHIRISH UCHUN TERMIK PUXTALASH TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	466
Saydumarov Botir Muradovich, Berdiyev Darob Murotovich, Tashmatov Ravshan Qobilovich	
SHAMOL TURBINASINING IKKI TOMONLAMA TA'MINLANADIGAN ASINXRON GENERATORI O'TKINCHI JARAYONLARINING TAHLILI	471
Bekishev Allabergen Yergashevich, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Yunusov Obidxon Abdivait o'g'li, Jo'rayev Doston Majid o'g'li	
TIJORAT BANKLAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	479
Babaxanova Dildora Rustamovna	
RAQOBAT USTUNLIGIGA ERISHISHDA ZAMONAVIY MARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	485
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
JAMOAT AHAMIYATIGA EGA TASHKILOTLAR TOIFASIGA KIRITISH MEZONLARI, ULARNING MOLIYAVIY HISOBOTLARI VA AUDITIGA QO'YILADIGAN TALABLAR.....	490
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
EFFICIENCY OF IMPROVING THE IT SERVICES EXPORT	494
Uzakov Ortik Shaymardanovich	
CHORVACHILIKDA ILK VETERINARIYA XIZMATI TARIXI: QADIMGI O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	499
Sayfudinova Djamila Badridinovna	
AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYALASH TIZIMINI BOSHQARISHGA BAG'ISHLANGAN DASTLABKI ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI VA ULARNING TAHLILI	503
Xamroyev Anvar Ashurovich	
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI HAMDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY AFZALLIKLARI.....	508
A.A.Abdvoxidov	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY HOLATINI KOMPLEKS BAHOLASH VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH	518
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich	
PERFORMANCE APPRAISAL FAIRNESS AND EMPLOYEE OUTCOMES IN UZBEKISTAN'S EDUCATIONAL INSTITUTIONS: A QUANTITATIVE INVESTIGATION	525
Farida Nishanova	
SANOAT KORXONALARIDA SIFAT BOSHQARUVI TIZIMLARINING ISHLAB CHIQRISH JARAYONIGA TA'SIRI	535
O'.M. Baytanov	

DIGITAL METHODS FOR MONITORING HAND HYGIENE AND AUTOMATIC NAIL SEGMENTATION USING COMPUTER VISION TECHNOLOGIES	540
<i>Shavkat Shukhratovich Azimov, Temurbek Zokir Ugli Daminov, Durdona Nurjonovna Rasulova, Dilorom Umrzakovna Nalibaeva</i>	
MATLAB-BASED OPTIMIZATION OF METHANE FEED INTAKE IN A GTL PLANT FOR SYNTHETIC FUEL PRODUCTION.....	545
<i>U.T. Beshimov, U.R. Azamatov, A.G. Makhsumov, E.E. Mashaev</i>	
НЕОБХОДИМОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОПТИМАЛЬНОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ВЛОЖЕНИЯ В СОЦИАЛЬНО-ЗНАЧИМЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	554
<i>Зайналов Ж.П., Абдуллаева С.Ш., Нурмухамедов А.М.</i>	
INFORMATIKA FANINI O'QITISHDA ONLAYN TEST VA AVTOMATIK BAHOLASH TIZIMLARI: INNOVATSION METODLAR, ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA DOLZARB MUAMMOLAR TAHLILI.....	561
<i>Nasriddinov Zaynobbiddin Xusniddin o'g'li, Sayidov Nozimjon Abdulnosirovich</i>	
SERVOMOTORLARNING XARAKTERISTIKALARI	565
<i>Pirmatov Nurali Berdiyarovich, Egamov Akmal Mamarasulovich, Mamarasulov Nodir Akmal o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI BOSHQARISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	572
<i>O'rinov Komiljon Kozimovich</i>	
MAISHIY XIZMAT KO'RSATISHDA SIFAT NAZORATINI OSHIRISHNI RAQAMLASHTIRISH YO'LLARI.....	576
<i>Meliyev X.T.</i>	
INVESTIGATION OF THE EFFICIENCY OF FATS AND OILS REMOVAL FROM WASTEWATER GENERATED BY PUBLIC CATERING ENTERPRISES	585
<i>Durdona Obutjonova, Xayrullo Ibroximov, Ahmadjon Ibadullaev, Umar Chorshanbiev, Babaev Askar</i>	
INSON KAPITALINING IQTISODIY MAZMUNI, UNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI VA O'ZBEKISTONDA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	591
<i>Ismailova Gulruh Faxriddinovna</i>	
HUDUDLARDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI RIVOJLANTIRISH VA AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI.....	596
<i>Azlarova Mushtariybegim Abror qizi</i>	
NORASMIY BANDLIK VA DAROMADLARNI SOLIQQA TORTISHDA SOLIQ IMTIYOZLARIDAN FOYDALANISH TAHLILI	600
<i>Bozorova Ozoda Raximovna</i>	
DAVLAT KORXONALARINI OMMAVIY JOYLASHTIRISH (IPO) ORQALI XUSUSIYLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI ("UZAUTO MOTORS" VA "O'ZBEKTELEKOM" AJ MISOLIDA).....	605
<i>Razikov Ulug'bek Zaripovich</i>	
QURILISHDA INNOVATSION FAOLIYAT TUSHUNCHASI VA TURLARI	611
<i>B.K.Abdusamatov, I.A.Yusupov</i>	
ИССЛЕДОВАНИЕ МЕТОДОВ ЗАКРЕПЛЕНИЯ ПОДВИЖНЫХ ПЕСКОВ И ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАЩИТНЫХ ЛЕСНЫХ ПОЛОС ВДОЛЬ ЖЕЛЕЗНЫХ ДОРОГ	615
<i>Лесов Кувандык Сагинович, Хуршида Абдимуминовна</i>	
SURXONDARYO VILOYATI TUMANLARIDA INVESTITSIYA MUHITINI YAXSHILASH OMILLARI.....	621
<i>Qosimova Nodira Saidovna</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISH VA RENTABELLIKNI OSHIRISH STRATEGIYALARI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	627
<i>Sanjarbek Sotvoldiyev Dilshodbek o'g'li, Qodirov Zohidjon Eraliyevich</i>	

YIRIK KORXONALARDA SOLIQ NAZORATI TEKSHIRUVLARIGA OID ILMIY TALQINLARNING TAHLILI.....	632
Qo'shaqov Asrorjon Nematjonovich	
QUYOSH ISSIQXONALARIDA QUYOSH ENERGETIK QURILMALARIDAN FOYDALANISH USULLARI VA TEXNIK YECHIMLARI	640
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	
IT-KORXONALARIDA INVESTITSIYA VA EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI TAHLILI.....	648
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIDA XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN LOYIHALAR TAHLILI	655
Rasulova Dilfuza Valiyevna	
СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ФАКТОРЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПОДОТРАСЛЕЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА.....	666
Уролова Севара Бехзод кизи	
MAHALLIY BUDJETLARNI SHAKLLANTIRISH VA TAQSIMLASH JARAYONIDA FUQAROLAR ISHTIROKI: SO'ROVNOMA NATIJALARI ASOSIDA TAHLIL	672
Shukurova Parizod, Soatova Nodira Boboxonovna	
TRANSPORT SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH: XORIJIY TAJRIBA.....	677
Mirzayeva Dildora Inomovna, Alijonov Ahadjon Hasanboy o'g'li	
BOSHQARUV ETIKASINING ZAMONAVIY BIZNESDA TUTGAN O'RNI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	686
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Qodirov Tuyg'un Uzoqovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI INNOVATSION-TEKNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'NALISHLARI	694
Sh.A.Sultonov	
MINTAQAVIY INVESTITSION SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MODELLARINING ROLI	700
Qobilov Anvar Eshpo'latovich	
MASHINASOZLIKDA DETALLARNI SARALAB YIG'ISHNING AFZALLIGI VA AHAMIYATI	705
Baxramov Faxridin Xuzriddinovich, Abdixamidov Nurbek Ural o'g'li, Abdullayev Djura Xudoyorovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ МЕХАНИЗМОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ СТРОИТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ ЭСКРОУ-СЧЕТОВ	712
Жаксымуратов Казбек Раджович	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	717
Nurullayev Baxrom Botirovich	
XIZMATLAR SOHASI RIVOJIDA DAROMADLARNING INKLYUZIV O'SISHI, KAMBAG'ALLIK DARAJASI TUSHISHINING MUHIM OMILIDIR.....	724
Saparov Murod Irgashovich	
BOZOR MUNOSABATLARI RIVOJLANISHI SHAROITIDA SOLIQ TIZIMINING DOLZARB MASALALARI.....	728
Umurzak Rajabov	
TIJORAT BANKLARIDA RESURS BAZASI SHAKLLANISHINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	734
Bolibekov Shahboz Baxodir o'g'li	
OLIY TA'LIM VA ISHLAB CHIQARISH KORXONALARI O'RTASIDAGI INNOVATSION HAMKORLIK	741
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	

QURILISH TARMOG'IDA KICHIK VA YIRIK KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INVESTITSION-INNOVATSION MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	744
Axmedova Nilufar Shuxratovna	
КЛЮЧЕВЫЕ ЛИЧНОСТНЫЕ КАЧЕСТВА ПЕДАГОГА КАК ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ.....	750
Киличева Феруза Бешимовна	
NEYROPSIXOLINGVISTIKADA INVERSIV GAP KONSTRUKSIYALARINING FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI	755
Tuyboyeva Shakhnoza	
ROLE OF MODERN MODELS IN REGIONAL PRODUCTION MANAGEMENT	758
Abdullayev Muzaffar Abdujabbarovich	
HUDUDIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MONITORING TIZIMINING AHAMIYATI.....	761
Karimova Shirin Zoxid qizi	
MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING ILMIIY-NAZARIY ASOSLARI VA ILG'OR XORIJ TAJRIBASI	766
Xolmatova Asila Menglimurod qizi	
QASHQADARYO VILOYATIDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI	773
Sattorov Firdavs Ziyodullayevich	
TUSHUM VA DAROMAD HISOBI KATEGORIYALARINI XALQARO MOLIIYAVIY HISOBOT STANDARTLARI ASOSIDA TAHLILI.....	777
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
GLOBALLASHUV SHAROITIDA TADBIRKORLIKDA XALQARO SAVDO MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	783
Xudayberdiyev Otabek Absalomovich	
QASHQADARYO VILOYATINING TABIIY TURISTIK RESURSLARI VA ULARNING TURIZM RIVOJLANISHIDAGI ROLI	790
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
O'ZBEKTELEKOM AK TEXNIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH: DEA CCR MODELII VA MALMQUIST TFP INDEKSI ASOSIDA TAHLIL.....	794
Salimova Husniya Rustamovna	
BIZNES-JARAYONLARNI MODELLASHTIRISHNING MOHIYATI VA ULARNI MOLIIYAVIY-IQTISODIY KO'RSATKICHLAR ORASIDAGI BOG'LIQLIK.....	800
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi	
XORIIY TURISTLAR UCHUN KREATIV VA JOZIBADOR TURIZM MAHSULOTLARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI	805
Abdurasulov Shavqiddin Erkin o'g'li	
XALQARO MOLIIYA INSTITUTLARI MOLIIYAVIY RESURSLARINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI LOYIHALARDAGI ROLI VA SAMARADORLIGI	811
Rasulova Dilfuza Valiyevna	
IQTISODIY O'SISH VA ISHSIZLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNING NAZARIY MODELLARI	818
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XORIIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA MOLIIYAVIY DASTAKLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	822
Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
МЕТОДОЛОГИЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ ВИНОГРАДНОЙ ОТРАСЛИ.....	829
Сапаев Д.Х.	

SABZAVOT EKISHDA TUPROQNING FIZIK-MEXANIK XUSUSIYATLARI	835
Ravshanov Hamraqu l Amirqulovich, Aliqulova Sevara Muxiddinovna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI LOYIHAVIY MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	839
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
O'ZBEKISTON HUDUDLARINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINING ROLINI YANADA KUCHAYTIRISH YO'NALISHLARI	844
Bekchanov Davron Masharipovich	
TOG'LI SHAROITLARDI AVTOGREYDERLARNING YOQILG'I SARFIGA TA'SIR QILUVCHI FAKTORLAR	848
Sarmonov Azizbek Xoshimjonovich, Abdukarimova Shoxsanam Murodjon qizi	
JAHON AMALIYOTIDA TASHQI SAVDO SIYOSATINI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI VA ILG'OR TAJRIBALAR	855
G'iyosov Ilhom Karimovich, Toxirova Risolat Abdushukur qizi	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI TATBIQ QILISH IMKONIYATLARIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR	862
Absamatov Asqar Ergashovich	
ALOQA XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI ASOSIY YO'NALISHLARI	868
Nazarov Sanjar Nasridinovich	
RAQAMLI MEXANIZMLAR ASOSIDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	873
Abdiyev Alimardon Chorshanbiyevich, Shamsiyeva Ruksora Nasirovna	
MAMLAKATIMIZ MAHALLALARIDA TADBIRKORLIK VA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANISH DINAMIKASI TAHLILI	876
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA RESURSLARIDAN FOYDALANISHNI MODELLASHTIRISH	880
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
BARQAROR SANOAT VA ESG INTEGRATSIYASI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	884
Turg'unov Jasurbek Alimardon o'g'li	
OT TRADITIONNOGO POLIVA K TOCHNOMU OROSHENIU: SRABNITEL'NYI ANALIZ EFFEKTIVNOSTI ISPOL'ZOVANIYA VODY V XLOPKOVODSTVE BUHARSKOY OBLASTI	890
Rahimov Olim Xamitovich, Gulchexra Salimovna Narzullaeva	
DIGITAL TECHNOLOGIES AS A KEY DRIVER OF SOCIO-ECONOMIC PROGRESS: A QUANTITATIVE ANALYSIS OF IMPACT TRANSMISSION MECHANISMS	898
Bozorova Irina Jumanazarovna	
RAQOBQTBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA MEHMONXONA INNOVATSIYALARINING STRATEGIK AHAMIYATI	904
Usmanova Gulida Valiyevna	
KO'CHMAS MULK QIYMATINI OMMAVIY VAHOLASH UCHUN KOB-DUGLAS GIBRID MODELINI QO'LLASH	910
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
SANITARNO-ZASHITNAYA ZONA KAK INSTRUMENT OHRANI OKRUZHAJUSHCHAY SREDDY PRI REALIZACII KRUPNOMASHTABNYYH ENERGETICHESKYYH PROEKTOV (NA PRIMERE SHERABADSKOY SOLNECHNOY FOTOELEKTRICHESKOY STANЦИИ V RESPUBLIKE UZBEKISTAN)	919
Omandavlatov Sirojiddin Sodikovich	
ZAHARLI CHIQUINDILARNING ATROF-MUHIT VA INSON SALOMATLIGIGA TA'SIRINI KOMPLEKS VAHOLASH	924
Ruziyeva Iroda Davutovna, Mavlonova Shaxnoza Rahmatovna	

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ТРАНСПОРТНЫЕ СИСТЕМЫ НА ОСНОВЕ VANET ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ.....	930
<i>Лазарев Амир Пишембаевич, Шахобиддинов Алишер Шопатхиддинович</i>	
STRENGTHENING THE FINANCIAL RESOURCE BASE OF COMMERCIAL BANKS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION.....	938
<i>Dilnoza Xaitboyeva</i>	
SHAHAR INFRATUZILMASIDA NOGIRONLIGI BOR SHAXSLAR UCHUN TO'SIQSIZ MUHITNI TASHKIL ETISHDA XALQARO YONDASHUVLAR	941
<i>Karimova Laziza Jaxongir qizi</i>	
BANK RISKLARINI BOSHQARISHDA RISK-APPETIT TUSHUNCHASI VA UNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	946
<i>O'ktamova Nozima Narzulla qizi, Mirzaraximova Nurhayot Bahrom qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA MILLIY TAOMLARNING TURISTLAR SAYOHAT MOTIVATSIYASIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	950
<i>Turayev Ziyadulla Norsoatovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZM TURLARINI TRANSFORMATSIYALASH VA DIVERSIFIKATSIYALASH CHEGARALARINI TIZIMLI TAHLIL ASOSIDA ANIQLASH USLUBIYOTLARI	956
<i>Saidova Dilfuza Abdufattohovna</i>	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI HISOBLASHDA KUZATUV QAMROVI, MA'LUMOTLAR MANBALARI VA VAZNLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	964
<i>Ismailova Shaxnoza Uktamovna</i>	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY NARXLARI INDEKSINI HISOBLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING INTEGRALLASHGAN MODELII	969
<i>Tog'ayeva Dildora Akramovna</i>	
AUDIT ISHI SIFATINI BAHOLASHDA XALQARO STANDARTLARDAN FOYDALANISH	976
<i>Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich</i>	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЭЛЕКТРОМОБИЛЕЙ И ЗАРЯДНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	981
<i>Абдурашидов Искандарбек Журъат угли, Ибрахимов Каримжон Исмаилович, Таджикибаев Абдунаби Абдурахмонович, Абдурашидов Сардор Журъат угли</i>	
STUDY OF THE HYDROLYTIC ACTIVITY OF CELLULASE ENZYME PREPARATIONS ON COTTON FIBER.....	990
<i>Nazarov Kamoljon, Valixodjayeva Ziyoda, Soatov Askarali</i>	
KATTA MA'LUMOTLAR (BIG DATA) VA ULARNING AXBOROT TIZIMLARIDAGI QO'LLANILISHI.....	994
<i>Abdullayev Jahongir Shuxrat o'g'li</i>	
AGRAR SOHADA MOLIALASHTIRISH TIZIMIDA XUSUSIY INVESTITSIYALAR VA KREDIT O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNING AHAMIYATI.....	998
<i>S. J. Yangiboev</i>	
THE ROLE OF SUPERPLASTICIZERS IN REDUCING WATER DEMAND AND ELIMINATING EXTERNAL CURING IN CONCRETE.....	1005
<i>Shakirov Tuygunjon Turgunovich, Umarov Khotamjon Atamjonovich</i>	
ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	1010
<i>Айтымбетов Султанбек Дуйсенбаевич</i>	
DOLOTA DETALIGA QO'SHIMCHA ISHLOV BERIB RESURSINI OSHIRISH TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1016
<i>Qosimov Karimjon, Qodirov Nazirjon Ulug'bekovich, Yusupov Asrorbek Rafiqjon o'g'li</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASINI TA'MINLASHDA RAQAMLI INFRATUZILMANING ROLI.....	1019
<i>Eshpo'latova Hilola Bozorboy qizi</i>	

MICROSOFT ACCESS ASOSIDAGI QAROR QABUL QILISH TIZIMI ORQALI LABORATORIYALARDA “ISO 9001:2015” VA “ISO/IEC 17025:2017” STANDARTLARINI JORIY ETILISH DARAJASINI BAHOLASH	1025
Mamajonov Abduvohid Abduraxmonovich, Abdujabborov Obidjon Oribjon o'g'li	
AGROSANOAT MAJMUASIDA INNOVATSION RIVOJLANISH: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YO'NALISHLAR	1032
Aksakalov Ravshanjon Dolimjonovich	
ENTROPIYA ASOSIDA MA'LUMOTLARNI SIQISH ALGORITMLARINI TAHLIL QILISH	1038
Jovliyeva Dilnoz Mustofa qizi	
SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA RAQOBAT RAZVEDKASINING KONSEPTUAL MODELI	1043
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
YENGIL AVTOMOBIL UCHUN YONILG'I SARFINI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN ECO-HARAKAT REJIMLARINI NAZARIY ASOSLASH USLUBI	1048
Fattohjonov Bekzod Rasuljon o'g'li, Ro'zimov Sanjarbek Komilovich, Ravshanbekov JaxongirAlisher o'g'li, Muxitdinov Akmal Anvarovich	
AQSHNING ILG'OR TAJRIBASI ASOSIDA IKKIYOQLAMA SOLIQQA TORTISHNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1058
Rajapov Shuxrat Zaripbayevich	
IJTIMOY HIMOYA KATEGORIYASINING TRANSFORMATSON RIVOJLANISHI	1067
M.Sh.Raximova	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISH VA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY HAMDA AMALIY ASOSLARI.....	1072
Ibayev Xo'jabek, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
IPAK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH JARAYONINING TEXNOLOGIK VA SIFAT KO'RSATKICHLARI	1077
Mahmudov Umidjon Bahodir o'g'li , Turdialiyeu Umid Muxtaraliyevich, Sulaymonov Sharifjon Abdumanabovich	
QORAQALPOG'ISTONDA RAQAMLI TADBIRKORLIK EKOTIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA INNOVATSION FAOLIYATNI TAKOMILLASHTIRISH.....	1085
Babanazarova Gulzar Ziuatdinovna	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RAG'BATLANTIRISH ORQALI HUDUDLARNI IQTISODIY RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	1089
Ibragimova Ma'mura Muxiddinovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA ULARNING AHAMIYATI.....	1094
Abduraimov Dilshod Muratkulovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ КАРАКАЛПАКСТАНА В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ	1098
Оспанова Феруза Базарбаевна	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	1103
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
INVESTITSIYA DASTURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI MENEJMENT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARI.....	1107
Axmedova Dilnoza Muzaffarovna	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА РЫНОК ТРУДА В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ, ТЕНДЕНЦИИ И СТРАТЕГИИ АДАПТАЦИИ	1112
Хусаинов Р.Р., Кариева Л.С., Загидулина К.Р.	
KONUSSIMON SHAKLDAGI TIBBIY ENDOPROTEZLAR UCHUN TAYYOR SHAKLGA YAQIN ZAGOTOVKALAR OLIISHNING RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYASI	1121
Umarova Maxmuda Abdugafarovna, Karabayeva Lola Xasanovna	

KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIYAVIY HISOBOTNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	1125
Mahmudova Nargiza Davlat qizi	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ	1129
Даниярова Улбосин Куатбаевна	
ASSESSING THE IMPACT OF DIGITAL ECONOMY TECHNOLOGIES ON REGIONAL PRODUCTION, SERVICE SECTOR DEVELOPMENT, AND EMPLOYMENT	1135
Kurbonova Malika Akhmad kizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ И ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ВТОРОМУ	1140
Ходжаева Хадия Сулейманова	
IMPROVING INTEREST RATE RISK MANAGEMENT PRACTICES IN COMMERCIAL BANKS AND ITS PRIORITIES	1146
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
KAM QAVATLI TURAR-JOY BINOLARIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA GIPSOKARTON KARKAS DEVORLARINING USTUNLIGI	1151
Mirzaxonova Mexribon Marat qizi, Raxmonova Mahliyoxon Avazjon qizi, Baratova Mushtariybegim O'tkir qizi	
O'ZBEKISTON IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA ENERGIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASHDA ARIMA MODELIDAN FOYDALANISH.....	1159
Kuralbayev Jo'rabek Aybekovich	
IPO ORQALI KAPITAL JALB QILISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASI	1163
Mamatmurodov Alisher Saparboyevich	
ВОЗДЕЙСТВИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА РАЗВИТИЕ БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ	1172
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
YANGI TITIB-TA'MINLAGICH TA'SIRIDA PAXTANI TITILISH JARAYONINING NAZARIY TAHLIL NATIJALARI	1178
Qurbanbaev Elyor Baxtiyarovich, Sobirov Doniyor Xolmurodovich	
TIJORAT BANKLARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALARI.....	1183
Uralov Shavkat Makhramovich	
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI MOLIYALASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	1188
Tuychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
AGROTADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA EKSPORT LOGISTIKASI VA TA'MINOT ZANJIRINI OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	1193
No'monov Otabek O'rmonjon o'g'li	
QURILISH MATERIALLARI KORXONALARIDA INQIROZ SHAKLLANISHIGA MAKROIQTISODIY VA TARMOQ OMILLARINING TA'SIRI.....	1198
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
5LP LINTERIDAGI CHIGIT ARALASHTIRGICHNI MODERNIZATSIYA QILISH BO'YICHA BAJARILGAN ISHLARNING TAHLILI VA TADQIQOT YO'NALISHLARINI BELGILASH	1204
Nazirov Raxmatjon Rasulovich, Karimov Maxmud Raxmatovich, Abduqahorov No'monbek Oybek o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGIDA BUG'DOY YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNING MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI	1209
Azamqulov Nurbek Ulug'bek o'g'li	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT XARAJATLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	1215
Fayziyev Rabim Alikulovich, Tohirova Zarifa Shuhrat qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1221
Ajibayeva Raiiya Maxsutovna	

CHAKANA SAVDO TARMOG'INING MILLIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	1225
G'aybullayev Sarvar O'ktam o'g'li	
MEHNAT BOZORI STRUKTURASI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	1232
Soatmo'minova Zarnigor Olimjon qizi	
KORXONALAR AUDITIDA BLOKCHEYN TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	1237
Tuyinov Botir Ismatovich	
THE ROLE OF NATIONAL MENTALITY AND VALUES IN INSTITUTIONAL TRANSFORMATION PROCESSES.....	1243
Abdulmajeed Nabeel Azouz	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ HR-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ: ВЫЗОВЫ И РЕШЕНИЯ.....	1250
Амирджанова Ситора Суннатовна, Шаюсупова Наргиза Тургуновна, Исомухаммедов Исроил Исомухаммадович, Урозбоев Хайрулла Муродбойевич, Маматкулов Хумоюн Бобирович	
HUDUDLARNING MOLIYAVIY MUSTAQILLIGINI OSHIRISH VA MAHALLIY BOSHQARUV VAKOLATLARINI KENGAYTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY SAMARADORLIGI: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL	1255
Sharipov Abror Komilovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM VA MEHMONXONA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION SIYOSAT	1260
Shokirov Firdavsbek Ulug'bekovich	
HUDUDIY RIVOJLANISHNI BAHOLASH METODOLOGIYASINING ILMIY MUAMMOLARI	1265
Sattorov Sanjar Abdumurodovich	
TRANSPORT TIZIMIDA YO'LOVCHI TASHISHNI TASHKIL ETISHNING ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	1271
Sevara Aytieva Allaberdievna	

TRANSPORT TIZIMIDA YO'LOVCHI TASHISHNI TASHKIL ETISHNING ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI

Sevara Aytieva Allaberdievna

PhD, "Biznes boshqaruvi" kafedrası dotsenti,

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

ORCID: 0000-0002-9020-5813

E-mail: sevaraaytieva756@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada transport tizimida yo'lovchi tashishni tashkil etishning ilg'or xorijiy tajribasi hamda uni O'zbekiston sharoitida qo'llash zarurati yoritilgan. Unda urbanizatsiya jarayonlari, demografik o'sish va iqtisodiy faollikning ortishi transport tizimini tubdan isloh qilishni talab etayotgani ta'kidlanadi. Transport tizimi samaradorligi nafaqat iqtisodiy rivojlanishni, balki aholi turmush sifati va ijtimoiy barqarorlikni belgilovchi muhim omil sifatida talqin etiladi. Shu bois ilg'or davlatlar tajribasini qiyosiy tahlil qilish va ularni milliy sharoitga moslashtirish muhim ilmiy-amaliy vazifa sifatida ko'riladi. Matnda xalqaro tajribani to'g'ridan-to'g'ri ko'chirish emas, balki uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish zarurligi alohida qayd etiladi. Shuningdek, jamoat transportining aholining mobilligini ta'minlashdagi strategik ahamiyati ochib berilgan. Ilg'or mamlakatlarda jamoat transporti umumiy yo'lovchi tashish hajmining muhim qismini tashkil etishi misollar orqali asoslab berilgan. Natijada samarali transport tizimini shakllantirish uchun xorijiy tajriba asosida kompleks va moslashuvchan yondashuv zarurligi xulosa qilinadi.

Kalit so'zlar: transport tizimi, yo'lovchi tashish, jamoat transporti, xorijiy tajriba, ilg'or davlatlar tajribasi, urbanizatsiya, demografik o'sish, iqtisodiy faollik, transport islohoti, transport samaradorligi, aholi mobilligi, turmush sifati, ijtimoiy barqarorlik, qiyosiy tahlil, milliy sharoit, moslashtirish (adaptatsiya), kompleks yondashuv, strategik ahamiyat, transport siyosati, barqaror rivojlanish.

Abstract. This article discusses the advanced foreign experience of organizing passenger transportation within the transport system and the need to apply it in the conditions of Uzbekistan. It emphasizes that urbanization processes, demographic growth, and increasing economic activity require fundamental reforms of the transport system. The efficiency of the transport system is interpreted as an important factor determining not only economic development but also the quality of life of the population and social stability. Therefore, a comparative analysis of the experience of advanced countries and its adaptation to national conditions is considered an important scientific and practical task. The article highlights the need not to directly transfer international experience, but to adapt it to local conditions. The strategic importance of public transport in ensuring population mobility is also emphasized. It is demonstrated that in advanced countries, public transport accounts for a significant share of total passenger transportation. As a result, it is concluded that a comprehensive and flexible approach based on foreign experience is necessary for developing an effective transport system.

Keywords: transport system, passenger transportation, public transport, foreign experience, advanced countries' experience, urbanization, demographic growth, economic activity, transport reform, transport efficiency, population mobility, quality of life, social stability, comparative analysis, national conditions, adaptation, integrated approach, strategic importance, transport policy, sustainable development.

Аннотация. В данной статье рассматривается передовой зарубежный опыт организации пассажирских перевозок в транспортной системе и необходимость его применения в условиях Узбекистана. Подчеркивается, что процессы урбанизации, демографический рост и повышение экономической активности требуют коренной реформы транспортной системы. Эффективность транспортной системы рассматривается как важный фактор, определяющий не только экономическое развитие, но и качество жизни населения и социальную стабильность. Поэтому сравнительный анализ опыта развитых стран и его адаптация к национальным условиям

рассматриваются как важная научно-практическая задача. В тексте подчеркивается необходимость не прямого заимствования международного опыта, а его адаптации к местным условиям. Также раскрывается стратегическая значимость общественного транспорта в обеспечении мобильности населения. На примерах подтверждается, что общественный транспорт в развитых странах составляет значительную часть общего объема пассажирских перевозок. В результате делается вывод о необходимости комплексного и гибкого подхода, основанного на зарубежном опыте, для формирования эффективной транспортной системы.

Ключевые слова: транспортная система, пассажирские перевозки, общественный транспорт, зарубежный опыт, опыт развитых стран, урбанизация, демографический рост, экономическая активность, транспортная реформа, эффективность транспорта, мобильность населения, качество жизни, социальная стабильность, сравнительный анализ, национальные условия, адаптация, комплексный подход, стратегическое значение, транспортная политика, устойчивое развитие.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda kuzatilayotgan jadal urbanizatsiya jarayonlari, demografik o'sish sur'atlarining barqarorligi hamda iqtisodiy faollikning kengayishi shahar va hududlararo yo'lovchi tashish tizimini konseptual jihatdan qayta ko'rib chiqishni hamda sohani tubdan transformatsiya qilishni taqozo etmoqda.

Transport majmuasining samaradorlik darajasi nafaqat makroiqtisodiy ko'rsatkichlar dinamikasini belgilovchi determinant, balki aholi turmush sifati va jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ifodalovchi fundamental indikatorlardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Shu munosabat bilan, yo'lovchi tashish jarayonlarini tashkil etishda ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasini qiyosiy-tahliliy o'rganish hamda ularning samaradorligi isbotlangan mexanizmlarini milliy iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish (adaptatsiya qilish) ustuvor ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bunda xalqaro amaliyotni mexanik tarzda ko'chirish emas, balki uni mahalliy ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar hamda mintaqaviy infratuzilma salohiyati "filtri"dan o'tkazgan holda joriy etish milliy transport strategiyasining metodologik asosini tashkil etishi lozim.

Ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, umumiy foydalanishdagi transport tizimi aholining mobilligini ta'minlashda strategik bo'g'in hisoblanib, jami yo'lovchi tashish hajmining qariyb 25 foizigacha bo'lgan qismini o'z zimmasiga oladi.

Jamoat transportining roli, ayniqsa, yirik metropoliyalarda infratuzilmaviy yuklamani muvozanatlashtirishda yaqqol namoyon bo'ladi. Xususan, transport tizimi nisbatan optimallashtirilgan shaharlar bilan qiyoslaganda, Chikagoda har 100 ming aholiga to'g'ri keladigan avtobuslar soni uch baravar yuqori ko'rsatkichni tashkil etadi, Vashingtonda esa aholining 15 foizi jamoat transporti xizmatlaridan muntazam foydalanadi. Bu esa mazkur sohaning ijtimoiy-iqtisodiy tizimdagi muhim o'rnini tasdiqlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Transport xizmatlarini tashkil etish, investitsiya jarayonlari va boshqaruv samaradorligini oshirish masalalari ko'plab olimlar tomonidan keng o'rganilgan.

Jumladan, Shiryayev S.A., Kodilenko O.S. va Kodilenko A.S. (2016) o'z tadqiqotlarida xorijiy davlatlarda aholiga transport xizmatlarini ko'rsatish tajribasini tahlil qilganlar. Ular rivojlangan mamlakatlarda transport tizimi samaradorligi davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik, zamonaviy infratuzilma hamda xizmatlar sifati monitoringi orqali ta'minlanishini ta'kidlaydilar. Mualliflar ushbu tajribani Rossiya sharoitida qo'llash imkoniyatlarini ham asoslab berganlar.

Yuldasheva S.A. va Malenkikh D.A. (2018) to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar bozorining globallashuvi jarayonida UNCTAD metodologiyasining ahamiyatini o'rganganlar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, investitsiya oqimlarini samarali boshqarish iqtisodiy o'sish va transport infratuzilmasini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Anikeeva-Naumenko L.O. (2017) Xitoy Xalq Respublikasining yuqori tezlikdagi transport tizimini rivojlantirish tajribasini tahlil qilgan. Muallif yuqori tezlikdagi temir yo'l tizimlari yo'lovchilarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda muhim rol o'ynashini hamda ushbu tajribani boshqa mamlakatlar, jumladan, Rossiya uchun moslashtirish mumkinligini ko'rsatadi.

Arislanovna Y.S. va hamkorlari (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda rivojlangan davlatlar tajribasidan foydalanish masalalari keng yoritilgan. Xususan, oliy ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish o'rtasida konsorsiumlar tashkil etish orqali innovatsion rivojlanishni jadallashtirish imkoniyati asoslab berilgan. Shuningdek, korporativ boshqaruvning yo'l-transport sohasidagi o'ziga xos jihatlari tahlil qilinib, boshqaruv

samaradorligini oshirish uchun zamonaviy yondashuvlar taklif etilgan. Bundan tashqari, davlat sektorida marketing va axborot ta'minotining ahamiyati ko'rsatilib, ushbu omillar xizmatlar sifatini oshirishda muhim rol o'ynashi ta'kidlangan.

Umuman olganda, ko'rib chiqilgan adabiyotlar transport xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy tajribani o'rganish, investitsiyalarni samarali jalb qilish, innovatsion yondashuvlarni qo'llash hamda zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ta'kidlash joizki, aksariyat rivojlangan mamlakatlarda jamoat transporti tizimi sof tijoriy nuqtai nazardan past rentabelli yoki zarar bilan ishlovchi (subsidiyalanuvchi) soha sifatida tavsiflanadi. Mazkur davlatlarning transport sohasidagi proteksionistik siyosati tarmoqning bevosita moliyaviy foydasidan ko'ra, uning multiplikativ ijtimoiy samaradorligini ustuvor yo'nalish sifatida belgilaydi.

Arzonlashtirilgan tariflar yoki differensial imtiyozlar tizimining joriy etilishi, eng avvalo, past daromadli aholi qatlamlari uchun transport xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish hamda ijtimoiy adolat tamoyillarini ro'yobga chiqarishga qaratilgan. Xususan, keksalar, voyaga yetmaganlar va imkoniyati cheklangan shaxslar uchun taqdim etiladigan qator preferensiyalar qonunchilik darajasida mustahkamlangan.

S. Yuldasheva va V. Malenkix qayd etganidek, ijtimoiy yo'naltirilgan tarif siyosatini samarali amalga oshirishda investitsion jozibadorlikni oshirish hamda davlat tomonidan tartibga solishning moslashuvchan mexanizmlari hal qiluvchi ahamiyatga ega¹. Shuningdek, K. Muxitdinova va S. Yuldashevalarning tadqiqotlarida transport-logistika xizmatlari bozorida aholini ijtimoiy muhofaza qilish mexanizmlarining ustuvorligi sohaning barqaror rivojlanish omili sifatida e'tirof etiladi².

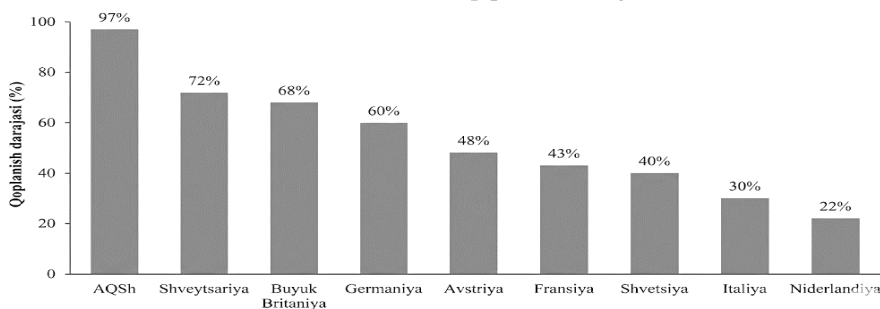
Rivojlangan davlatlarda jamoat transporti tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda davlat subsidiyalarining ulushini baholash uchun yo'lovchi tashishdan tushadigan bevosita tushumlarning operatsion xarajatlarni qoplash darajasini (farebox recovery ratio) qiyosiy tahlil qilish metodologik jihatdan muhimdir. Mazkur ko'rsatkich transport tizimining ijtimoiy mas'uliyat darajasini hamda davlatning sohani moliyaviy qo'llab-quvvatlashdagi ishtirok darajasini belgilaydi.

Quyidagi diagrammada ushbu moliyaviy nisbatning xalqaro kesimdagi ko'rinishi hamda turli iqtisodiy modellarga xos bo'lgan xarajatlarni qoplash tendensiyalari vizual tarzda aks ettirilgan. Taqdim etilgan empirik ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jahon amaliyotida jamoat transporti tizimi faqat o'zini-o'zi moliyalashtirish (rentabellik) tamoyillari asosida rivojlanmaydi.

Xususan, Niderlandiya va Italiya kabi rivojlangan davlatlar tajribasida tizim xarajatlarining 70–78 foizi bevosita davlat budjeti yoki munitsipal fondlar hisobidan qoplanadi, bu esa sohaning sof tijoriy tuzilma emas, balki strategik ahamiyatga ega ijtimoiy xizmat ekanligini tasdiqlaydi. Shveysariya va Buyuk Britaniyada chiptalar realizatsiyasidan tushadigan tushumlar ulushi nisbatan yuqori (68–72 %) bo'lsa-da, mazkur mamlakatlarda ham ekspluatatsiya xarajatlarining kamida uchdan bir qismi davlat dotatsiyalari hisobiga kompensatsiya qilinadi.

Mazkur qiyosiy ko'rsatkichlar O'zbekistonning milliy transport siyosatida "o'zini-o'zi qoplash"ning an'anaviy, ammo cheklangan tamoyilidan bosqichma-bosqich voz kechib, shaffof va samarali subsidiyalash mexanizmlariga o'tish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi (1-rasm).

Rasm 1.3.1. Rivojlangan mamlakatlarda jamoat transporti xarajatlarining real daromadlar hisobidan qoplanish darajasi (%)

1-rasm. Rivojlangan mamlakatlarda jamoat transporti xarajatlarining real daromadlar hisobidan qoplanish darajasi (%)³

1 Yuldasheva, S. A., & Malenkikh, D. A. (2018). UNCTAD methodology in globalization of the direct investment market. *Aktual'nye problemy ekonomiki i upravleniya na predpriyatiyakh mashinostroeniya, neftyanoy i gazovoy promyshlennosti v usloviyakh innovatsionno-orientirovannoy ekonomiki*, 1, 149–154.

2 Muxitdinova, K., & Yuldasheva, S. DEVELOPMENT OF TRANSPORT AND LOGISTICS SERVICES MARKET.

3 Manbalar asosida muallif ishlanmasi.

Xorijiy mamlakatlar tajribasini tizimli va qiyosiy tahlil qilish natijasida yo'lovchi tashishni tashkil etishning konseptual jihatdan farqlanuvchi uchta yirik makrohududiy modeli — Osiyo, Amerika va Yevropa modellari — tasniflandi⁴.

Osiyo modeli (Xitoy va Hindiston tajribasi misolida)

Mazkur modelning funksional xususiyatlari, avvalo, geografik ko'lamning kengligi hamda aholi zichligining nihoyatda yuqoriligi bilan belgilanadi. Aholining mamlakat hududlari bo'ylab nomutanosib joylashuvi yo'lovchi tashish segmentida infratuzilmaviy disproporsiyalarni yuzaga keltirgan bo'lib, ushbu modelning an'anaviy bosqichida transport turlari o'rtasidagi integratsiyaning zaifligi hamda boshqaruv mas'uliyatining tarqoqligi kuzatilgan. Bu esa hududlarni sifatli transport xizmatlari bilan to'liq qamrab olish imkoniyatini cheklab kelgan.

Mavjud tizimli muammolarni bartaraf etish maqsadida har ikki davlatda kompleks va integratsiyalashgan transport tizimini shakllantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlarning yagona Transport vazirligi kabi markazlashgan boshqaruv organlari orqali muvofiqlashtirilayotgani alohida e'tiborga molikdir. Transport turlarining o'zaro uzviy bog'liqligini ta'minlash nafaqat kompleks xizmatlarga bo'lgan talabni qondirishga, balki iqtisodiy jihatdan qoloq va olis hududlarning transport ochiqqligini oshirish orqali ularning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini rag'batlantirishga xizmat qilmoqda.

Osiyo modelining o'ziga xos iqtisodiy determinanti sifatida "kesishuvchi subsidiyalash" (cross-subsidization) mexanizmini ko'rsatish mumkin. Bunda yo'lovchi tashish yo'nalishlaridan ko'riladigan zararlar yuk tashishdan olingan daromadlar hisobiga qoplanadi. Mazkur yondashuv transport tizimining davlat dotatsiyalariga ma'lum darajada bog'liqligini keltirib chiqarsa-da, shuningdek, erkin raqobat muhitining shakllanishini hamda xususiy tashuvchilar faoliyatini qisman cheklasa-da, segmentga yo'naltirilayotgan yirik hajmdagi davlat investitsiyalari xizmatlar sifatini va mijozlar ehtiyojini qondirish darajasini izchil oshirib bormoqda.

Xitoy va Hindiston tajribasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida quyidagilar ajratib ko'rsatiladi:

- transport vositalari va infratuzilma obyektlarida qat'iy sanitariya-gigiyena standartlarini joriy etish hamda ularning doimiy monitoringini olib borish;
- yo'lovchi bekatlarini modernizatsiya qilish va harakatlanuvchi tarkibni zamonaviy texnologik hamda biotexnik vositalar bilan jihozlash;
- chiptalar realizatsiyasini to'liq raqamlashtirish (onlayn platformalar orqali) orqali tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish;
- ijtimoiy media platformalari orqali vakolatli organlar va iste'molchilar o'rtasida tezkor qayta aloqa (feedback) tizimini yo'lga qo'yish;
- yirik transport uzellarida xavfsizlik darajasini oshirish maqsadida intellektual videokuzatuv tizimlari va yagona milliy dispetcherlik xizmatlarini (ishonch telefonlari) joriy etish⁵.

Amerika Qo'shma Shtatlarida yo'lovchi tashish tizimi asosan integratsiya tamoyiliga tayanadi. Mazkur tizimning rivojlanishi turli transport turlari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi yirik mintaqaviy logistika markazlarini shakllantirish orqali ta'minlanadi.

Ushbu model doirasida jamoat transporti tizimining barcha ishtirokchilari (mulkchilik shaklidan qat'i nazar) uchun teng manfaatlilik shart-sharoitlari kafolatlanadi. AQSh transport siyosatining muhim strategik yo'nalishlaridan yana biri — marshrut tarmog'ida transport xizmatlarini samarali taqsimlash imkonini beruvchi yagona axborot-boshqaruv tizimini shakllantirishdan iboratdir.

Intermodal transport tizimi mamlakat makroiqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, chunki aholi punktlarining qariyb 50 foizi faqat temir yo'l yoki faqat avtomobil transportiga bevosita bog'liq. Shu sababli kombinatsiyalashgan (aralash) tashishlar transport bilan ta'minlanganlik darajasi past bo'lgan hududlarga xizmat ko'rsatish hajmini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Infratuzilmadan foydalanishda o'zaro hisob-kitoblar amaliyoti ham AQSh tajribasining o'ziga xos jihatlaridan biridir. Xususan, uzoq masofalarga yo'lovchi tashish bilan shug'ullanuvchi yirik milliy kompaniya — "Amtrak" faoliyati logistik xarajatlarni optimallashtirish bo'yicha samarali model sifatida e'tirof etiladi.

Mazkur kompaniya xususiy temir yo'l infratuzilmasidan foydalanish yuzasidan 15 ta temir yo'l operatori hamda 7 ta xususiy kompaniya bilan umumiy uzunligi 38 ming kilometrni tashkil etuvchi yo'nalishlar bo'yicha poyezdlar harakatini ta'minlashga doir shartnomalar tuzgan.

Shartnomaviy narxlarni belgilashda "Amtrak" AQShning "Yo'lovchi tashish to'g'risida"gi qonunining 402a-bo'limiga asoslanadi. Mazkur normativ-huquqiy hujjatga muvofiq, "Amtrak" xususiy yuk tashuvchi temir

4 E. А. Белова ПРИМЕНЕНИЕ ПРИНЦИПОВ ЛОГИСТИКИ КАК ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБСЛУЖИВАНИЯ ПАССАЖИРОВ // Вестник Академии знаний. 2020. №5 (40). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-printsipov-logistiki-kak-osnova-povysheniya-kachestva-obslyuzhivaniya-passazhirov> (дата обращения: 17.02.2026).

5 Anikeeva-Naumenko, L. O. (2017). Analysis of the experience of the People's Republic of China in the implementation of high-speed transportation: Formation of proposals for improving the quality of transport services for passengers for Russian companies. *Transport Business in Russia*, 5, 14–16.

yo'l kompaniyalariga faqat yo'lovchi poyezdlari harakati bilan bog'liq qo'shimcha xarajatlarni (avoidable costs) qoplaydi.

Ushbu xarajatlarga joriy davrda poyezdlar harakatini tashkil etish bilan bog'liq joriy va qo'shimcha sarf-xarajatlar kiradi. Biroq, qo'shimcha xarajatlar tarkibiga doimiy infratuzilma obyektlarini saqlash bilan bog'liq xarajatlar kiritilmaydi⁶.

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliyaviy munosabatlarni belgilashdagi asosiy mezon — “yo'lovchi tashishda band bo'lgan doimiy qurilmalar yuk transporti tomonidan ham foydalaniladimi?” degan savolga asoslanadi. Agar doimiy qurilmalar yuk poyezdlari tomonidan ham foydalanilsa, ushbu xarajatlar qo'shimcha xarajatlar sifatida e'tirof etilmaydi va “Amtrak” ular uchun to'lov amalga oshirmaydi.

Bundan tashqari, kompaniya yo'l ijarasi, asosiy qurilmalar ijarasi, ularning amortizatsiyasi hamda infratuzilmadan foydalanish huquqi uchun to'lovni amalga oshirmaydi. Umumiy xarajatlar (masalan, stansiya xodimlarining ish haqi, texnik xizmat ko'rsatish, kommunal to'lovlar) esa “xarajatlarni proporsional taqsimlash metodologiyasi” asosida taqsimlanadi. Shuningdek, “Amtrak” xususiy yuk temir yo'l kompaniyalari bilan kelishilgan tariflarni belgilashdan avval ularning moliyaviy va ekspluatatsion ko'rsatkichlari bilan tanishish huquqiga ega.

Samaradorlikni rag'batlantirish tizimi ham puxta ishlab chiqilgan bo'lib, u xarajatlarni kamaytirishda muhim stimuly vazifasini bajaradi:

- agar poyezdlar harakati jadvali 80–100 % darajada bajarilsa, yuk temir yo'l kompaniyalari rag'batlantiriladi;
- agar jadval bajarilishi 70 % dan past bo'lsa, jarima sanksiyalari qo'llaniladi (jarima miqdori 80 % lik bajarilish uchun belgilangan mukofot hajmiga teng).

Xarajatlar tarkibi tahlil qilinganda, “Amtrak”ning umumiy to'lovlari quyidagicha taqsimlanadi: yo'lni saqlash — 22 %; joriy xizmatlar, ma'muriy va yoqilg'i xarajatlari — 53 %; harakat jadvaliga rioya etilganligi uchun yuk temir yo'l kompaniyalarini rag'batlantirish — 25 %.

Mazkur metodologiya asosida “Amtrak” 1976–2006-yillar oralig'ida (inflyatsiya hisobga olinmagan holda) yiliga o'rtacha 35 mln AQSh dollari miqdorida iqtisodiy samaraga erishgan. Ushbu tajriba O'zbekiston sharoitida aralash yo'lovchi tashish tizimini rivojlantirish, infratuzilmadan birgalikda foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish hamda shartnoma majburiyatlarini buzganlik uchun samarali jazo sanksiyalarini joriy etishda muhim amaliy ahamiyat kasb etadi⁷.

Jahon transport tizimi arxitekturasida Yevropa transport makromodeli, xususan, Germaniya, Shvetsiya va Norvegiya kabi davlatlar tajribasi eng samarali, ekologik toza va barqaror tizimlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Mazkur modelning konseptual asosi — yo'lovchi tashishni tashkil etishning aniq shakllari, xizmat ko'rsatish hajmi va sifati bo'yicha mas'uliyat hududlarini mamlakatning ma'muriy-hududiy birliklari (masalan, Germaniyada federal yerlar) kesimida qat'iy taqsimlash, ya'ni markazsizlashtirish prinsipiga tayanadi.

Ushbu institutsional yondashuvga ko'ra, federal yerlar yoki munitsipalitetlar transport xizmatlarining bevosita buyurtmachisi sifatida faoliyat yuritadi hamda transport operatorlarining moliyaviy zararlarini to'g'ridan-to'g'ri byudjet mablag'lari hisobidan qoplaydi. Ushbu jarayonni samarali boshqarish va monitoring qilish maqsadida hududiy vakillik organlari tomonidan ixtisoslashtirilgan muassasalar — transport ma'muriyatlari (transport authorities) tashkil etiladi.

Ularning asosiy funksional vazifalariga ochiq tender (tanlov) jarayonlarini shaffof tashkil etish, litsenziyaga ega tashuvchilar bilan shartnomalar tuzish hamda ularning ijrosini nazorat qilish kiradi. Shuningdek, ma'muriy-hududiy birliklar yo'lovchi tashish segmentini tartibga soluvchi o'zlarining lokal normativ-huquqiy hujjatlarini qabul qilish bo'yicha keng vakolatlariga ega.

Yevropa modelining eng muhim iqtisodiy ustunligi shundaki, u hududiy transport ma'muriyatlari va xususiy tashuvchilarga o'z strategik rejalashtirish ufqlarini sezilarli darajada kengaytirish imkonini beradi. Shuningdek, ushbu model xizmat ko'rsatish bo'yicha uzoq muddatli (5–10 yillik) shartnomalar tuzishni rag'batlantiradi hamda harakatlanuvchi tarkib parkini (avtobuslar, tramvaylar, metro vagonlari) yangilash uchun uzoq muddatli bank kreditlari va obligatsiyalarni jalb etishda muzokara pozitsiyalarini mustahkamlaydi.

Bundan tashqari, mazkur modelga xos davlatlarning transport infratuzilmasi yuqori o'tkazuvchanlik qobiliyati va estetik sifati bilan ajralib turadi. Bu esa, o'z navbatida, “ochiq infratuzilma” (open access) prinsipini joriy etishga, ya'ni transport tarmoqlaridan xorijiy va boshqa tashqi transport kompaniyalarining erkin foydalanishiga imkon yaratadi.

6 Программа структурной реформы на железнодорожном транспорте / А.С. Мишарин, А.В. Шаронов, Б.М. Лapidус и др. – М.: МЦФЭР, 2001. – 240 с.

7 Shiryayev, S.A. Foreign experience of organizing transport services for the population and the possibility of its use in Russia [Text] / S.A. Shiryayev, O.S. Kodilenko, A.S. Kodilenko // International scientific journal: Young scientist. – 2016. – №7. – from. 218 - 221.

O'zbekiston sharoitida ushbu yondashuv viloyat hokimliklari huzurida mustaqil transport byuolarini tashkil etish hamda jamoat transporti yo'nalishlarini uzoq muddatli outsorsing shartlari asosida xususiy sektorga berish amaliyotini takomillashtirishda muhim konseptual asos bo'lib xizmat qilishi mumkin⁸.

Turli davlatlarning iqtisodiy rivojlanish darajasi, demografik holati hamda geografik xususiyatlaridan kelib chiqib shakllangan modellarning o'ziga xos sifat ko'rsatkichlarini qiyosiy tahlil qilish strategik rejalashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu modellarning farqli jihatlarini umumlashtirish va ularning iqtisodiy hamda ijtimoiy qamrovini baholash maqsadida maxsus tahliliy matritsa ishlab chiqildi.

Quyida taqdim etilayotgan jadvalda Osiyo, Amerika va Yevropa modellarning asosiy sifat indikatorlari tizimlashtirilgan. Akademik tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, har bir model o'zining ustuvor ijtimoiy-iqtisodiy maqsadlariga xizmat qiladi. Mazkur jadval xorijiy tajribani shunchaki tavsiflash bilan cheklanmay, balki uni O'zbekiston transport siyosati ehtiyojlari bilan qiyosiy bog'lash imkonini beradi (1-jadval).

1-jadval. Yo'lovchi tashishni tashkil etish makro-modellarining sifat ko'rsatkichlari va qiyosiy tahlili⁹

Model turi	Asosiy sifat ko'rsatkichlari (xalqaro amaliyot)	Konseptual ustuvorliklari va mexanizmlari	O'zbekiston sharoitiga moslashtirish (sintez xulosasi)
Osiyo modeli (Xitoy, Hindiston, Yaponiya)	Kompleks xizmat ko'rsatish; ilmiy-texnik innovatsiyalardan foydalanish; hududning transport bilan ta'minlanganligi; harakat intervallarining qisqaligi	Yuqori o'tkazuvchanlik qobiliyatiga ega tranzit bog'lamlar; dotatsiyalarni yuk tashish daromadlari hisobidan qoplash (kesishuvchi subsidiyalash)	Toshkent va Samarqand kabi aholi zich aglomeratsiyalarda harakat intensivligini oshirish hamda yagona dispetcherlik boshqaruvini joriy etishda qo'llash maqsadga muvofiq
Amerika modeli (AQSh, Kanada)	Qatnovlar chastotasi; kutish vaqtining minimallashtirilishi; harakat xavfsizligi va ishonchiligi; bekatlarning manzilga yaqin joylashuvi	Turli transport turlari (temir yo'l va avtomobil) o'rtasidagi intermodal integratsiya; infratuzilmadan birgalikda foydalanishni tijoratlashtirish	Chekka va qishloq hududlarini viloyat markazlari bilan bog'lovchi aralash (multimodal) logistika markazlarini tashkil etishda dolzarb
Yevropa modeli (Germaniya, Fransiya, Shvetsiya)	Mijozga yo'naltirilganlik; ekologik xavfsizlik (atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish); qatnovlarni rejalashtirish imkoniyati	Mintaqaviy avtonomiya; transport xarajatlarini maqsadli va shaffof subsidiyalash; velosiped va piyodalar infratuzilmasi bilan integratsiya	Hududiy hokimiyatlarning jamoat transporti buyurtmachisi sifatidagi rolini yuridik jihatdan kuchaytirish (markazsizlashtirish) hamda ekologik toza transportni (elektrobuslar) qo'llab-quvvatlash uchun muhim model

Jadval tahlilidan ko'rinib turibdiki, jahon amaliyotida yo'lovchi tashish sifatini baholash mezonlari evolyutsion tarzda takomillashib bormoqda. Agar Osiyo mamlakatlarida asosiy e'tibor hududlarni transport bilan qamrab olish miqyosi va innovatsion yechimlarga qaratilgan bo'lsa, Yevropa mamlakatlarida xizmat ko'rsatish qulayligi (komfort), barqarorlik hamda atrof-muhitga ta'sir ko'rsatkichlari ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Shu bois O'zbekiston sharoitida yagona modelni to'g'ridan-to'g'ri joriy etish emas, balki gibril yondashuvni qo'llash maqsadga muvofiqdir. Bunda yirik shaharlar uchun Yevropaning ekologik va komfort standartlari, viloyatlararo yo'nalishlar uchun esa Amerikaning intermodal bog'liqlik hamda Osiyo modelining yuqori sig'imlilik tamoyillarini o'zida mujassam etgan milliy modelni shakllantirish zarur¹⁰.

Jamoat transporti bozoriga o'tish va uni isloh qilish sharoitida turli transport turlari o'rtasida sog'lom raqobat muhitini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. G. Arislanovna va J. Bakhtiyorovich o'z ilmiy tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, davlat sektorida moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini izchil takomillashtirish tarmoqning barqaror faoliyat yuritishi uchun hal qiluvchi omil hisoblanadi¹¹. Shu nuqtai nazardan, xorijiy amaliyotda kapital va ekspluatatsion xarajatlarni moliyalashtirish bo'yicha turli, ammo samarali mexanizmlar mavjud¹².

Byudjetlashtirish siyosati turli mamlakatlarda turlicha shakllangan. Jumladan, Kanada va Daniya kabi davlatlarda jamoat transportining kapital va ekspluatatsion xarajatlari asosan mintaqaviy va mahalliy hokimiyat

8 Shagimuratova, A.A. The role of railway transport in the formation of a system of transport interchange hubs on the example of Germany [Text] / A.A. Shagimuratova // "Science" Internet magazine. - 2016. - No. 2. - from. 1 - 16.

9 Manbalar asosida muallif ishlanmasi.

10 Yuldasheva, S.A., Ravshanov, M.N., Isroilov, Sh.A. AVTOMOBIL TRANSPORTIDA YO'LOVCHI TASHISH XIZMATINI TASHKIL ETISHNING XORIJIY TAJRIBALARI // ORIENSS. 2022. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/avtomobil-transportida-yo-lovchi-tashish-xizmatini-tashkil-etishning-xorijiy-tajribalari> (дата обращения: 17.02.2026).

11 Arislanovna, Y. S., & Bakhtiyorovich, G. B. (2021). Using The Experience of Developed Countries In Developing A Consortium Between Higher Education Institutions Production. European Journal of Molecular and Clinical Medicine, 8(1), 819-826.

12 Arislanovna, Y., & Bakhtiyorovich, G. B. (2021). Marketing And Information Support In Public Sector. European Journal of Molecular & Clinical Medicine, 8(1), 940-947.

(munitsipalitet) byudjetlari hisobidan moliyalashtiriladi. Davlat darajasidagi yordam esa faqat favqulodda yoki yirik strategik infratuzilma loyihalari (masalan, yangi metro liniyalarini qurish) bilan cheklanadi.

Belgiya tajribasida esa mutlaqo boshqa yondashuv kuzatiladi: hukumat ekspluatatsiya faoliyati bilan bog'liq zararlarning deyarli 100 foizini davlat byudjeti hisobidan qoplaydi. Shuningdek, subsidiyalar hajmini aniqlash metodikasi sodda va kafolatlangan bo'lib, u oldingi yil xarajatlarning 99 foizi hamda joriy yil uchun inflyatsiya darajasi yoki davlat byudjeti xarajatlarning yillik o'sish sur'ati asosida hisoblanadi.

Fransiya va Buyuk Britaniya tajribasi esa o'ziga xos muqobil yondashuvni namoyon etadi. Fransiyada shahar transportini rivojlantirishda xususiy kapital faol jalb qilinadi. Mahalliy davlat organlari va pudratchilar o'rtasida tuziladigan shartnomalarning 20–50 foizi xususiy investorlar hissasiga to'g'ri keladi¹³. Shu bilan birga, amaldagi qonunchilikka muvofiq, markaziy hukumat organlariga transport korxonalarining joriy ekspluatatsion xarajatlarini moliyalashtirish taqiqlangan bo'lib, subsidiya faqat mahalliy munitsipalitetlar tomonidan taqdim etiladi¹⁴. Bu esa byudjet mablag'laridan samarali va oqilona foydalanishni rag'batlantiradi.

Buyuk Britaniyada ham davlat kundalik ekspluatatsion xarajatlarni to'liq qoplamaydi, biroq transport sohasiga grantlar va subsidiyalar ajratish raqobat asosida, ochiq tender mexanizmlari orqali amalga oshiriladi. Transport kompaniyalari esa qaysi munitsipalitet yoki maxsus fond orqali moliyaviy resurslarni jalb etishni mustaqil tanlash huquqiga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Institutsional markazlashuv va buyurtmachi modeli samaradorligi Yevropa modelida yaqqol namoyon bo'ladi, bunda davlat yoki hududiy hokimiyatlar transport xizmatlarining bevosita buyurtmachisi sifatida ishtirok etib, tizim barqarorligini ta'minlaydi, bu esa operatorlarning moliyaviy risklarini kamaytiradi hamda xizmatlar uzluksizligini kafolatlaydi. Transport ma'muriyatlarining roli hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, mustaqil transport ma'muriyatlari orqali tender jarayonlarining shaffofligi, xizmat sifati ustidan nazorat va strategik rejalashtirish samaradorligi oshadi, natijada bozor mexanizmlari tartibga solingan holda rivojlanadi. Uzoq muddatli shartnomalar investitsiyalarni rag'batlantiradi, xususan, 5–10 yillik shartnomalar xususiy sektor uchun barqaror muhit yaratib, transport vositalarini modernizatsiya qilish hamda kredit va obligatsiya mablag'larini jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi. "Ochiq infratuzilma" prinsipi transport tarmoqlaridan turli operatorlarning erkin foydalanishini ta'minlab, xizmat sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, Osiyo, Amerika va Yevropa modellarining har biri o'ziga xos sharoitlarda samarali faoliyat yuritishini inobatga olgan holda, ularni to'g'ridan-to'g'ri ko'chirib olish emas, balki milliy sharoitlarga moslashtirish zarur. Shu asosda viloyat va yirik shaharlar darajasida mustaqil transport ma'muriyatlarini (transport byurolarini) tashkil etish, ularga yo'nalishlarni rejalashtirish, tenderlarni o'tkazish, xizmat sifati monitoringini amalga oshirish hamda tarif siyosatini ishlab chiqish vakolatlarini berish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, jamoat transporti yo'nalishlarini ochiq va raqobatli tender asosida xususiy operatorlarga berish hamda uzoq muddatli (5–10 yillik) kontraktlarni joriy etish zarur. Shartnomalar ijrosini baholashda KPI (asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari) tizimini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Transport operatorlarining zararlarini aniq va shaffof subsidiyalash mexanizmlari orqali qoplash, shuningdek transport infratuzilmasiga investitsiyalarni jalb etish maqsadida davlat kafolatlari, infratuzilma obligatsiyalari hamda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Alonso, B., Barreda, R., Dell'Olio, L., & Ibeas, A. (2018). Modelling user perception of taxi service quality. *Transport Policy*, 63, 157–164.
2. Anderson, J. E., & van Wincoop, E. (2003). Gravity with Gravitas: A Solution to the Border Puzzle. *American Economic Review*, 93(1), 170–192. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/000282803321455214>
3. Andrianov, V. (1996). Bez spetsial'nykh ekonomicheskikh zon integrirovat'sya v mirovoe khozyaistvo trudno. *Delovoi mir*, 74, 3.
4. Anikeeva-Naumenko, L. O. (2017). Analysis of the experience of the People's Republic of China in the implementation of high-speed transportation and formation of proposals for improving the quality of transport services for passengers. *Transport Business in Russia*, 5, 14–16.
5. Anupriya, Graham, D. J., Carbo, J. M., Anderson, R. J., & Bansal, P. (2020a). Understanding the costs of urban rail transport operations. *Transportation Research Part B: Methodological*, 138, 292–316.
6. Arislanovna, Y. S., & Bakhtiyorovich, G. B. (2021). Using the experience of developed countries in developing a consortium between higher education institutions and production. *European Journal of Molecular and Clinical Medicine*, 8(1), 819–826.

13 Проблемы организации и управления транспортным комплексом города Майкопа и пути их решения / Ахунова И.Б. [и др.] // В мире научных открытий. 2014. №4(52). С. 240-248.

14 Гукетлев Ю.Х., Вицелярова К.Н. Комплексный анализ социальноэкономического состояния Республики Адыгея // Новые технологии. 2010. Вып. 4. С. 77-82.

7. Arislanovna, Y. S., & Nematjanovna, K. M. (2021). Specifics of corporate governance in road transport. *Psychology and Education Journal*, 58(2), 8027–8030.
8. Arislanovna, Y. S., & Bakhtiyorovich, G. B. (2021). Marketing and information support in the public sector. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 8(1), 940–947.
9. Banister, D. (2022). Transport investment and sustainable mobility. *Transport Reviews*, 42(4), 401–420. <https://doi.org/10.1080/01441647.2021.2013156>
10. Barykin, S., Lavskaya, K., Baydukova, N., Kapustina, I., Kalinina, O., Naumova, E., & Dedyukhina, N. (2022). The complexity of digital marketing methodology implementation in air passenger transportation: The case of Russia. *Transportation Research Procedia*. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.064>
11. Basareva, V. G. (2002). *Institutsional'nye osobennosti razvitiya malogo biznesa v regionakh Rossii*. Moscow.
12. Basso, L., & Silva, H. (2014). Efficiency and substitutability of transit subsidies and other urban transport policies. *American Economic Journal: Economic Policy*, 6(4), 1–33.
13. Basso, L. J., Jara-Díaz, S. R., & Waters, W. G. (2011). Cost functions for transport firms. In *A Handbook of Transport Economics* (p. 273).
14. Shiryaev, S. A., Kodilenko, O. S., & Kodilenko, A. S. (2016). Foreign experience of organizing transport services for the population and the possibility of its use in Russia. *Young Scientist*, 7, 218–221.
15. Yuldasheva, S. A., & Malenkikh, D. A. (2018). UNCTAD methodology in the globalization of the direct investment market. *Aktual'nye problemy ekonomiki i upravleniya*, 1, 149–154.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100